

# Sobre l'adverbi «just» i altres aspectes relacionats

CARLES RIERA

L'anglès i el català coincideixen en la forma gràfica de l'adverbi *just*, però no sempre són intercanviables l'un per l'altre quan traduïm d'aquella llengua a la nostra. La seva coincidència formal, i a vegades àdhuc semàntica, fa que es produeixin calcs, en passar un text anglès al català. Ara bé, trobem en els parlars balears casos amb l'adverbi *just* que no semblen pas venir de l'anglès i que, per tant, no es poden considerar calcs.

Com hem dit, l'adverbi anglès *just* equival, a vegades, a l'adverbi català *just*; per exemple: *just by the gate* → *just al costat del portal*, si bé en català també podríem dir *ben bé al costat del portal*, *exactament al costat del portal*.

Vegem, primer de tot, el significat en català de l'adverbi *just* i de la locució adverbial *tot just* segons el diccionari acadèmic:

1) adv. *just*: «Amb exactitud, sense deixar gens de marge.» Exemples: *Calculeu just el que gastarem. Han arribat just a l'hora de sortir el tren. Passa just pel forat*.<sup>1</sup>

2) loc. adv. *tot just*: «no més de, solament, només.» *Tot just són les vuit. En té tot just quatre. Aquesta criatura tot just camina*.<sup>2</sup>

1. Creiem que aquesta definició, extreta del DIEC2, s.v. *just*, és excessivament escurada; no abasta, per exemple, el significat de *just* com a sinònim de *precisament* (*Just ara en parlava* → *Precisament ara en parlava*; cf. *I was just talking about it*). En la definició de l'adverbi *just* que trobem en el *Gran diccionari de la llengua catalana*, hi ha una segona acceptió que recull, si més no en part, aquest significat que trobem a faltar en el DIEC2; diu: «En el punt precís. *Tenien el taulell just al mig de la botiga*.»

2. També aquí la definició queda curta, perquè el *tot just* del tercer exemple vol dir 'fa poc que'. Per altra banda, notem la construcció «només

En anglès, l'adverbi *just* té principalment els significats que enumerem tot seguit. Vegem-ho amb exemples, començant pels que sempre es poden traduir per l'adverbi català *just* (casos 1 i 2, vegeu més avall), continuant pels que a vegades es poden traduir per l'adv. català *just* i a vegades no (casos 3 i 4) i acabant pels que mai no es poden traduir per l'adverbi català *just* (cas 5). Quan s'escau, abans del signe doble barra [/] donem un exemple que es pot traduir literalment (o sigui, *just* anglès → *just* català), i després del signe doble barra, un exemple que ja no es pot traduir literalment:

1. *recently, a short time ago* (en el passat immediat), *only a moment ago*; cf. *just now* → *suara*

*He has just arrived* → *Ell ha just arribat*. També podem dir *Ell acaba d'arribar*. O *Ell adés ha arribat. Ell ha arribat suara*.

2. *by a narrow margin; barely*  
*Just missed being hit* → *Just he evitat ser envestit*<sup>3</sup> → *Ha anat de poc que no m'envestissin*.

de + infinitiu»: *Només de començar el partit, el Barça ja va fer un gol*. Sembla que val més evitar «només + infinitiu» i «tot just + infinitiu» (és a dir, sense preposició): *Només començar el partit, el Barça ja va fer un gol* i *Tot just començar el partit, el Barça ja va fer un gol*. Quan *tot just* no fa referència a temps sinó a posició o situació, sol ser incorrecte. Exemples. *Tenien el taulell tot just al mig de la botiga* → *Tenien el taulell just al mig de la botiga*. *Un home ha aparegut mort al voltant de les nou del vespre al polígon El Pla, tot just davant la discoteca* → *Un home ha aparegut mort al voltant de les nou del vespre al polígon El Pla, ben bé davant la discoteca*.

3. Cf. «A penes; cast. apenas. *Però just que proves d'alsar ets uis cap a ell, zas!*, Alcover Cont. 19. *Però just havia recobrat sa tranquil·litat d'esperit, quan a l'amo En Xerch li va entrar sa gana*, Ruiz Pablo (Catalana, VI, 63). En aquest sen-

3. *simply, merely, only, no more than, certainly*

*Just a bad day* → *Simplement un mal dia*. En general, en català no diríem «Just un mal dia» (calc de l'anglès), però potser sí *No cal donar-hi gaire importància: tot just va ser un mal dia que va tenir. Just a scratch* → *Només una esgarrinxada*. No diríem «Just una esgarrinxada», però potser sí *No res: va ser tot just una esgarrinxada* (equivalent a *No res: no va ser sinó una esgarrinxada*). En canvi, sí que es diu *just* (→ *només, simplement*) a Mallorca.<sup>4</sup> *It's just beautiful!* → *És francament bonic!* → *És certament bonic!* En balear: *És just bonic. Don't be afraid, it's just a film* → *No tinguis por, que sols és una pel·lícula*. Calc (en els parlars catalans en general): «*No tinguis por, que just és una pel·lícula*.»

4. *exactly, precisely*

*That's just what I need* → *És just el que necessito* → *És exactament (o precisament) el que necessito. It's just 8 o'clock* → *Són just les vuit* → *Són les vuit en punt. Just as it started to rain...* → *Just quan començava a ploure...* *En el mateix moment en què començava a*

tit s'usa sovint la locució *tot just*, i encara més intensivament *tot just de Déu*: [...] *Alguns es banyen només els peus, altres tot el cos; hi ha qui tot just de Déu toca l'aigua*, Ruyra Pinya, II, 160 (*Diccionari català-valencià-balear*, s.v. *just*).

4. «La nostra societat travessa per una situació de canvi en tots els aspectes de la vida humana. La paraula "canvi" és la que millor defineix i caracteritza el món d'avui. Si *just* poguéssim emprar un sol adjectiu per a descriure el món dels nostres dies, crec que hauríem d'eleger el qualificatiu "canviant", i canviant tant en els països de l'àrea capitalista com en els de l'àrea socialista» (J. Bestard i Comas, *Món d'avui i fe cristiana*, Montserrat 1980, 2a ed., p. 22; ús de *just* per *només* per part d'un autor mallorquí) / «L'acceleració del canvi sociològic es nota just obrint els ulls i observant (ib., p. 24; ací *just* equival a *simplement*).»

ploure... // *Just enough*<sup>5</sup> salt to make it tasty → *Exactament prou sal per a fer que sigui gustós*; calc: «*Just prou sal...*»

5. *perhaps, possibly*

*I just may go* → *Potser hi aniré*. Calcs: «*Jo just puc anar-hi*», «*És just possible que hi vagi*»

Cal fer notar, doncs, que, molt probablement per culpa d'un mimetisme de l'anglès, en el català d'avui s'abusa de l'adverbi *just* en detriment d'altres formes alternatives disponibles i, en determinats casos, sens dubte preferents.

Seguint, doncs, la classificació anterior vegem ara una sèrie d'exemples catalans amb l'adverbi *just* (forma que nosaltres, en tots aquests casos, considerem abusiva) i, seguidament, els mateixos exemples amb les formes alternatives corresponents:

1. *just* → *en aquest mateix moment*, 'acabar de + INF', *adés*, *suara*<sup>6</sup>

*Just se n'ha anat* (→ angl. *He has just left*. *He just left*) → *Se n'ha anat en aquest mateix moment*. *Se n'acaba d'anar* o *Acaba d'anar-se'n*. *Adés se n'ha anat*. *Suara se n'ha anat*.

*Just he sentit un soroll* (→ angl. *I've just heard a noise*. *I just heard a noise*) → *He sentit un soroll en aquest mateix moment*. *Acabo de sentir un soroll*. *Tot plegat he sentit un soroll*.

*Hola! Just he vist el teu missatge buscant un poble de muntanya on poder anar a viure*. *M'agradaria molt de poder viure a la muntanya, però tinc ...* *Hola! Acabo de veure el teu missatge* → ...

(Sobre la construcció 'acabar de + infinitiu', i sobre els adverbis *adés*, *suara* i la locució *ara mateix*, vegeu l'apèndix de més avall.)

2. *just* → *amb prou feines*

*Hem de pensar que els nostres joves just escolten música*, i no *llegeixen* → *Hem de pensar que els nostres joves amb prou feines escolten música*, i no *llegeixen*.

3. *just* → *sols*, *solament*, *només*,<sup>7</sup> *tot plegat*

*La llibertat és just un himne a la llibertat*. *No és la llibertat*. *Veig que no ho creus* → *La llibertat és sols un himne a la llibertat*.

*Com sabem, aleshores, si un director és realment bo o si és just un estafador?* → *Com sabem, aleshores, si un director és realment bo o si és sols un estafador?*

*Però, si fins aquí Beethoven és just un seguidor de la tradició, vet aquí que en el tercer moviment, el compositor ens sorprèn amb un scherzo ple de brutals contrastos dinàmics (fort-fluix)* → *Però, si fins aquí Beethoven és sols un seguidor de la tradició...*

*El substitut és just un empleat* → *El substitut és sols un empleat*.

*És just un exemple, un dels casos que recentment ha resolt la Sala Social del Tribunal Superior de Justícia de les Illes Balears* → *És sols un exemple...*

*O tenia clar que era just un artifici i per això se'n desentén?* → *O tenia clar que era només (o simplement o tot plegat) un artifici i per això se'n desentén?*

*Si voleu escoltar, o descarregar, els àlbums d'aquesta banda, just heu d'anar fins al bandcamp del grup* → *Si voleu escoltar, o descarregar, els àlbums d'aquesta banda, només heu d'anar fins al bandcamp del grup*.

*Hi havia persones, a la revetlla, que just van fer el sopar* → *Hi havia persones, a la revetlla, que solament van fer el sopar*.

4. *just* → *precisament*, *justament*, *ben bé*

*Però no són just les línies i els tons, els que contribueixen a una degradació sistemàtica* → *Però no són precisament les línies...*

*Us recomano el llibre Digital.cat de Barcanova i Termcat. És just una bona guia per a resoldre el que comenteu en l'article* → ... *És precisament una bona guia per a resoldre el que comenteu en l'article o ... És justament una bona guia per a resoldre el que comenteu en l'article*.

*Cal tenir present que són just aquests dos col·lectius els que tenen més dificultats a l'hora de trobar feina* → *Cal tenir present que són precisament aquests dos col·lectius els que tenen més dificultats a l'hora de trobar feina* o *Cal tenir present que són ben bé aquests dos col·lectius ...*

5. *just* → *potser*

*Aquesta nena just pot ser la més gran admiradora de Serena Williams* (cf. angl. *This little girl just may be Serena Williams' biggest fan*) → *Aquesta nena potser és la més gran admiradora de Serena Williams*; o bé: *És possible que aquesta nena sigui la més gran admiradora de Serena Williams*.

Encara hi podem afegir tres significats més del *just* (adverbi o conjunció) abusiu:

1. *just* → *així que*, *tan bon punt*<sup>8</sup>

5. A propòsit de *just enough* cal fer notar que *just* és, aquí, un mer emfatitzador. En català no podem traduir *just enough* per *just prou*. Vegem aquests exemples: *Just enough time to finish* → (Tinc) *prou temps per a acabar* o *Tinc el temps just per a acabar* (si bé ara *just* és adjectiu). *There was just enough room to lie down* → *Hi havia prou (o suficient) espai per a estirar-me* o, millor, *Hi havia l'espai just per a estirar-me* (*just*, adjectiu).

6. *Adés* pot fer tant referència al passat (*Adés ha vingut*) com al futur (*Adés vindrà*), mentre que *suara* sols fa referència al passat (*Suara ha vingut*).

7. Recordem que, en balear, sí que *just* pot tenir el significat de *sols*, *solament*, *només*. Ex: *I quant a Pastor, ell just vol esser batlle de Manacor per a anar promocionant-se per a esser conseller*.

8. A les Balears sí que *just* té aquest valor conjuntiu: *Per açò, just saben que hi ha seminaristes a Menorca, demanen amb expressió admirativa: I quants n'hi ha?* (Joan Bosco Faner Bagur, «Seminari, sorpresa, servei...», *Full Parroquial*, parròquia Sant Esteve de Ciutadella de Menorca, 16 de març del 2014). Vegeu encara un altre valor de *just* característic de les Illes: *just* → ben igual, idèntic; exemple: *Aquest nin és just son pare* (DCVB, s. v. *just*).

*La passió per la bona cuina d'Eduard Lluís Palaus és contagiosa. La boca se'ns fa aigua just veient les seves propostes → ... La boca se'ns fa aigua així que veiem les seves propostes.*

*Just ha marxat el sol els mitjans aeris han deixat de sobrevolar la zona de l'incendi i fins demà al matí no es podran reincorporar → Així que ha marxat el sol els mitjans ... (notem que aquí just té valor de conjunció).*

2. *just* → *per poc, per ben poc*

*Ell just va perdre l'autobús (cf. angl. He just missed the bus) → Va perdre l'autobús per poc (o per ben poc).*

3. *just* → *francament, de debò*

*El tercer pic és just bonic → El tercer pic és francament bonic. El tercer pic és bonic de debò.*

*Amb una bona dieta, t'hauries de mantenir magre i amb mínima pèrdua de múscul; és just fantàstic → ... és francament fantàstic.*

## APÈNDIXS

### 1. Sobre 'acabar de + INF'

Vèiem, més amunt, que en català disposem de la construcció 'acabar de + infinitiu', la qual resulta molt útil per a traduir l'adverbi anglès *just* amb el valor de 'recentment', 'suara', 'adés', o sigui fent referència a un passat immediat. Exemples:

*Mr. Ferguson has just told me that → El senyor Ferguson m'ho acaba de dir.*

*I said practically the opposite of what you have just said → Vaig dir pràcticament el contrari del que tu acabaves de dir.*

*I shall give you details about this invitation, which I have only just received → Respondré a aquesta invitació que m'acabeu de fer; o bé: Et donaré detalls d'aquesta invitació que acabo de rebre.*

*The Security Council has just confirmed it → El Consell de Seguretat ho acaba de confirmar.*

*What has just happened in connection with the cattle is not acceptable → El que acaba de passar amb el bestiar no és acceptable.*

S'esdevé, però, que la perífrasi verbal 'acabar de + infinitiu' té dos significats, de manera que a vegades, fora de context, pot causar ambigüitat.<sup>9</sup> Així, doncs, els exemples següents enuncien dues coses distintes:

*Acabem d'arribar-hi.*

1) *Arribem-nos-hi* (o sigui anem fins a tal indret).

2) *Hi hem arribat suara* (o sigui fa poc que som en tal indret).

*Acabem de fer els deures.<sup>10</sup>*

1) *Completem els deures que havíem començat.*

2) *Hem acabat suara* (o ara mateix), *de fer els deures.*

*Acabem de veure la pel·lícula.<sup>11</sup>*

1) *Finalitzem el visionament de la pel·lícula.*

2) *Hem acabat suara* (o ara mateix), *el visionament de la pel·lícula.*

*Acabava de ploure.*

1) *Feia l'últim ruixat, queien les darreres gotes.*

2) *Adés havia acabat de ploure.*

O sigui que la perífrasi 'acabar de + infinitiu' té aquests dos significats:

– TERMINATIU: en la primera de les seves accepcions, expressa 'portar a fi', 'donar fi (a una cosa començada)', 'terminar' (de fet, el mateix que el que significa, en la primera de les seves accepcions segons els diccionaris, el verb *acabar* seguit d'un nom: *Acabar la carrera*);<sup>12</sup>

9. Vegeu *Gramàtica descriptiva de la llengua espanyola* (→ GDLE), §§ 51.1.3.3, 51.3.2.10, i *Gramàtica del català contemporani*, § 23.3.2.2.

10. Si es tracta d'una oració d'imperatiu, aleshores no hi ha ambigüitat.

11. Ídem.

12. En el DCVB (s.v. *acabar*) llegim: «Usat com a intr., unit per la prep. *de* amb l'infinitiu indicador de l'acció realitzada complidament: *Acabali de dir ço que has lexat*, *Metge Somni IV*. No esperà pas que la bola de neu acabés d'engros-

– PUNTUAL DE PASSAT RECENT: en la segona de les seves accepcions, assenyala que l'acció expressada per l'infinitiu s'ha produït poc abans, o, segons els diccionaris,<sup>13</sup> 'haver (fet, dit, etc.) adés': *El tren acaba de partir. Pa acabat de fer.*

Observem que l'ambigüitat a què al·ludíem es produeix principalment quan el primer verb de la perífrasi és en present —a causa de l'aspecte verbal imperfectiu d'aquest temps— o quan és en pretèrit imperfect d'indicatiu, i que es desfà quan és en futur o en passat, car aquests són els temps verbals corresponents a cadascun dels dos significats de la perífrasi que acabem de veure: el terminatiu i el puntual de passat recent.<sup>14</sup>

Vegeu alguns altres exemples que presenten ambigüitat (fora de context, és clar) i com es poden resoldre (si convé):

*La noia acaba de llegir la carta.<sup>15</sup>*

1) *La noia està acabant de llegir la carta.*

2) *La noia ha acabat suara* (o ara mateix) *de llegir la carta.*

*L'alumne acaba de dir la lliçó.*

1) *L'alumne està acabant de dir la lliçó.*

2) *L'alumne ha acabat suara* (o ara mateix) *de dir la lliçó.*

*Ara ho acaba de fer.*

1) *Ara ho està acabant de fer.*

2) *Adés ho ha fet.*

sirse, Pons Auca 127. En aquest ús, quan l'infinitiu subordinat té per complement un pronom dèbil, aquest pronom pot adherir-se al verb acabar, donant-li l'aparença d'usat transitivament. E molt prest fon vestit sens acabarse de cordar, Tirant, c. 67. Per acabarse'n de mofar han trencat lo plat, Vilanova Obres, XI, 175. El pes de l'instrument i lo forsat de sa marxa l'acabaven de rendir, Pons Auca 110. Jo no ho acabo d'entendre, Verdaguer Rond. 21.»

13. Cf. *Gran diccionari de la llengua catalana*, s.v. *acabar*.

14. En la GDLE, § 51.3.2.10, es comenta que alguns gramàtics sols consideren perífrasi la construcció 'acabar de + infinitiu' quan té el significat puntual de passat recent. En el DCVB (s.v. *acabar*) llegim: «Unit per la prep. *de* amb un infinitiu, pot significar 'haver-se fet recentment' l'acte que el verb subordinat indica. Rosa que'l sol acaba d'esbadellar, Verdaguer Flors 70. La senyora Rosa acabava d'apagar sa candela, Roq. 4. Tremolàvem igual que si acabéssim de sortir d'un bany fred, Ruyra Parada 56.»

15. Exemple tret de la GCC, § 23.3.2.2.

Acaben de portar tot el material a l'escola.

1) Estan acabant de portar tot el material a l'escola.

2) Adés han portat tot el material a l'escola.

Acabem de llegir el teu llibre.

1) Estem acabant de llegir el teu llibre.

2) Suara (o ara mateix) hem acabat de llegir el teu llibre.

Acabava de fer el pa al forn de casa.

1) Estava acabant de fer el pa al forn de casa.

2) Adés havia fet el pa al forn de casa.

Acabava de dir-hi la seva.

1) Estava acabant de dir-hi la seva.

2) Adés hi havia dit la seva.

## 2. El valor negatiu de la perífrasi esmentada

Convé d'assenyalar que, dels dos valors o significats de la perífrasi 'acabar de + infinitiu', o sigui el terminatiu i el puntual de passat recent, únicament el primer pot construir la perífrasi precedida de l'adverbi *no*.

No veiem —o no acabem de veure— per què el *Gran diccionari de la llengua catalana* (GDLC), s.v. *acabar*, dóna en una de les accepcions de la perífrasi 'acabar de + infinitiu' l'explicació «estar a punt de, mancar poc per a», amb l'exemple *No acabem d'arribar-hi mai*.

En primer lloc, perquè cal adonar-se que l'exemple s'inicia amb l'adverbi *no*, i tant el GDLC com el DIEC2 inclouen dins la definició del verb *acabar*, a més de la perífrasi 'acabar de + infinitiu', la perífrasi 'no acabar de + infinitiu', que ambdós repertoris defineixen com a 'no abastar a': *No acabar de veure-ho clar. No acabar de comprendre-ho. No acabar d'arribar-hi amb la mà*. Valdria més, segurament, definir 'no acabar de + infinitiu' així: «Perífrasi que indica que l'acció expressada per l'infinitiu no s'arriba a produir»; o sigui que es fa servir per a indicar que una acció no s'arriba a realitzar completament, al revés, és clar, de 'acabar de + infinitiu', en què l'acció expressada per l'infinitiu s'ha produït poc abans.



I, en segon lloc, perquè, en l'exemple *No acabem d'arribar-hi mai*, allò que fa que sigui parafrasejable per *Estem a punt d'arribar-hi* o *Ens manca poc per a arribar-hi* és l'adverbi *mai*. Si l'exemple fos *No acabem d'arribar-hi*, ja no podríem parafrasejar-lo dient *Estem a punt d'arribar-hi* ni dient *Ens manca poc per a arribar-hi*.

Vegem ara un cas molt curiós d'ús de la perífrasi 'no acabar de + infinitiu'.<sup>16</sup>

En una llista de *sayings* anglesos (o sigui de frases fetes, maneres de dir, dites o refranys) traduïts al català i sotmesos actualment a correcció hi havia la correspondència següent: *Not be born yesterday* (literalment 'No haver nascut ahir') → *No acabar de caure del niu*. De seguida ens adonarem de l'ambigüitat de la frase catalana, ja que pot voler dir dues coses:

1) No caure del niu ('ser molt crèdul, molt ingenu') fa poc (és a dir, no haver caigut del niu adés).

2) No caure del tot del niu.

Amb el benentès, és clar, que «caure del niu» té en el segon significat valor metafòric. Cercant la manera de traduir la frase anglesa sense ambigüitat se'ns ocorregué d'escriure això: *No haver caigut adés del niu*. Emprant, doncs, l'adverbi *adés*, al qual ens referim més endavant.

Vegem aquest altre exemple amb la perífrasi 'no acabar de + infinitiu':

*Joan li havia dit que demanés els diners a Robert i això l'esvera: no acaba de decidir-se* (Rodoreda). Equival a dir: *No es decideix (per ara)*. S'espera l'ocasió en què el valor terminatiu de la perífrasi acabi per realitzar-se.

## 3. Els adverbis *adés*, *suara* i la locució *ara mateix*

Si ens fixem en l'explicació de la major part dels exemples que han anat apareixent fins ara en aquest article, com també en l'explicació de la perífrasi 'acabar de + infinitiu' que hem ofert, ens adonarem que hi surten els adverbis *adés*, *suara* i la locució *ara mateix*. Per què? Doncs resulta que *adés* significa 'en un temps passat o esdevenidor molt pròxim al present', i *suara* significa 'ara mateix, ara fa poc', 'no fa gaire temps', idees que es corresponen molt amb la de perífrasi 'acabar de + infinitiu', concretament amb un dels seus dos valors o significats: el puntual de passat recent.

Tals adverbis, en el català actual i parlant en general, són tinguts per arcaïsmes, però oportunament emprats resulten de gran utilitat. Així, si ho desitgem, podem anar alternant en un mateix text la construcció perifràstica 'acabar de + infinitiu' (amb el significat puntual de passat recent) amb altres construccions amb *adés* o *suara*, o simplement podem caracteritzar aquesta perífrasi ajuntant-li l'adverbi *suara*. ♦

16. De fet, és el que ha motivat la redacció d'aquest nostre article.